

RESTAURATORSKA PRAKSA
NA ZIDNIM SLIKAMA U CRKVI SV. MARIJE KOD LOKVE
U GOLOGORICI (ISTRA)

Preliminarni izvještaj o konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima i radovima na zidnoj slici *Poklonstvo kraljeva* (15 st.)

Izvođač radova: Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu, Odsjek za konzerviranje i restauriranje umjetnina (OKIRU); doc. mr. Neva Pološki, studenti III godine studija (Cvija Kristina, Grđan Ana, Martinović Vanja Ivan, Međeral Mirna, Pavleka Ivana, Pavličević Tila), gost predavač dipl. rest (FH) Bastian Hacker

Vrijeme izvođenja radova *in situ*: 07. srpanj 2013. – 03. kolovoz 2013.

Istraživanja u crkvi sv. Marije „kod Lokve“ uključivala su prije svega pregled, istraživanje i dokumentaciju stanja očuvanosti građevine i zidne slike. Pritom su pretpostavljeni odnosno ustanovljeni osnovni uzroci propadanja zidne slike. Izrada dokumentacije *in situ* podrazumijevala je izradu kataloga oštećenja zidne slike; fotografiranje osnovnih vrsta oštećenja, izradu legende u svrhu bilježenja pojedine vrste oštećenja te crtanje grafičke dokumentacije osnovnog crteža i oštećenja u mjerilu 1: 2,5 pomoću kvadratne mreže.

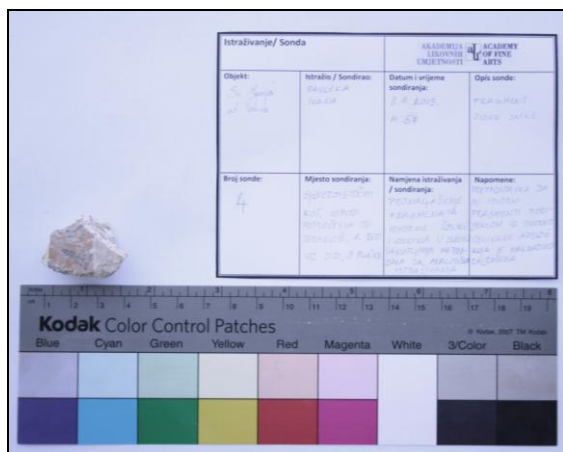
Slika 1. Izrada legende

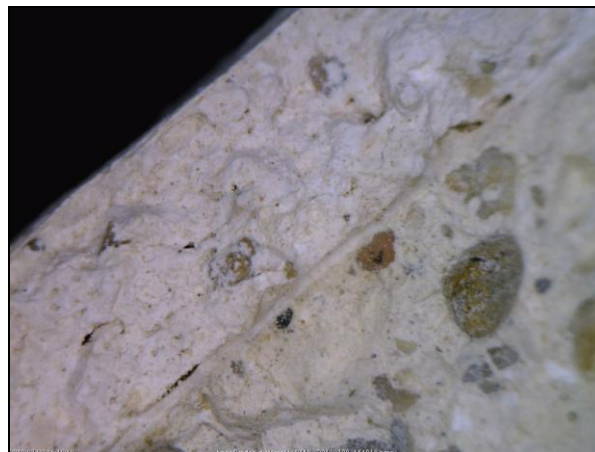
Slika 2. Crtanje grafičke dokumentacije

U svrhu istraživanja izvornih materijala, ispod nekoliko pločica od terakote koje čine popločenje poda unutar građevine, pronađeno je više fragmenata žbuke sa izvornim oslikom.

Veći fragmenti su opisani i dokumentirani zasebno, kao i položaji na kojima su pronađeni. Dokumentirani su crtežom u mjerilu, običnom fotografijom te fotografijom uvećanom pomoću *Dino-lite*-a (digitalni mikroskop). *Dino-lite* je također služio pri opisivanju izvornih žbukanih slojeva i slikanog sloja te fotografiranju, inače nedostupnog zidnog oslika sačuvanog iza oltara.

Slika 3. Dokumentacija fragmenta

Slika 4. Snimka fragmenta *Dino-lite*-om

Pronađeni fragmenti poslužili su za laboratorijske analize pigmentata i veziva koje su izvedene u Centru za istraživanje metala Istarske županije METRIS. U laboratoriju su analizirani uzorci sa dva fragmenta na kojima su ustanovljeni pigmenti zelena zemlja i žuti oker te vapneno vezivo (μ FT-IR, FT-IR, SEM-EDS).¹

Istraživanje je također uključivalo stratigrafiju naknadnih naliča, najprije na južnome, a potom na sjevernome zidu. Na tri manja područja na sjevernome zidu izvedene su probe uklanjanja naknadnih žbukanih slojeva i naliča koji prekrivaju izvorni oslik u svrhu iznalaženja prikladne metode čišćenja izvornika. Pritom se služilo skalpelima sa zamjenjivim nožićima mekim i *Wallmaster* spužvicama.

Sami konzervatorsko-restauratorski radovi prije svega su se sastojali od konsolidacije žbukanih slojeva.² Područja delaminacije žbukanih slojeva predkonsolidirana su japanskim papirom i 1% -tnom otopinom *Tylose MH 300*. Nakon sušenja, japanski papir je parcijalno privremeno uklonjen samo sa područja kojima je odmah potom slijedio tretman; smanjivanje površinske napetosti mješavinom etanola i vode radi boljeg prodora konsolidanta,

¹ U svrhu upoznavanja sa radom spomenutog laboratorija, studentima je omogućen posjet istome, a kojega je edukativnim obilaskom i prezentacijom upriličila Tea Zubin Ferri, dipl. konz., mag. chem.

² Za konsolidaciju su upotrebljeni materijali koji su se u istraživanjima dipl. rest. (FH) B. Hackera iz 2009. godine pokazali najadekvatnijima.

učvršćivanje sipke žbuke *CaloSil-om E5* te zapunjavanje šupljina *PLM-AL-om* i/ili *CalXnova-om* uz dodatak kvarcnog pijeska i staklenog praha. Na taj su način obrađena odnosno injiciranjem konsolidirana najkritičnija delaminirana područja (ugrubo, 5 područja na spojevima većih *lacuna*). Nakon potpunog sušenja injektiranog materijala, rubovi *lacuna* koji su njime povezani sa spodnjom žbukom, obrađeni su suhim kistovima i skalpelima.

Slika 5. Konsolidacija *CaloSil-om E5*

Slika 6. Konsolidacija *CalXnova-om*

Čišćenje površine zidne slike od taloga prašine te ostalih površinskih i lako uklonjivih nečistoća izvedeno je na dijelu zidne slike koji prikazuje krov štale. Ustanovljeno je da je na tom području slikani sloj stabilan, a prilikom čišćenja koristili su se meki kistovi, zašiljeni drveni štapići i *Wallmaster* spužvica.

Slika 7. Čišćenje *Wallmaster* spužvicom

Slika 8. Čišćenje drvenim štapićem

Poziv upućen od strane voditeljice projekta dipl. rest. (FH) Bastianu Hackeru koji se bavio istraživanjima i izvedbom određenih segmenata konzervatorsko-restauratorskog rada na

zidnim slikama u crkvi sv. Marije „kod Lokve“ da sudjeluje u ovogodišnjem projektu, smatrao se nužnim za čim kvalitetniji nastavak radova. Kao student Stručnog odjela arhitekture i graditeljstva – restauratorski smjer na Visokoj stručnoj školi u Potsdamu (*Fachhochschule Potsdam, Fachbereich Architektur und Städtebau Studiengang Restaurierung*) u okviru restauratorske prakse 2008. te izrade diplomskog rada 2009. godine istražio je povijesni i povijesno-umjetnički aspekt objekta, zatečeno stanje objekta i uzroke propadanja zidnih slika, tehnologiju izvedbe zidne slike *Poklonstvo kraljeva*, itd., a najveću je pozornost posvetio istraživanju izvornih i kompatibilnih konzervatorsko-restauratorskih materijala. Ta su istraživanja, u nekim segmentima mnogo opsežnija od uobičajene hrvatske prakse, rezultirala konzervatorsko-restauratorskim konceptom kojeg se željelo slijediti, prvenstveno imajući na umu boljitak objekta a zatim i čim kvalitetniju edukaciju novih naraštaja konzervatora-restauratora. svojim je izlaganjima o provedenim istraživanjima dipl. rest. B. Hacker osigurao temelje i smjernice za istraživanja ukratko spomenuta u ovom izvještaju. Njegove su se upute također slijedile pri konsolidaciji žbukanih slojeva, u pogledu korištenja optimalnih materijala i metoda.

U Zagrebu, 29. listopada 2013.